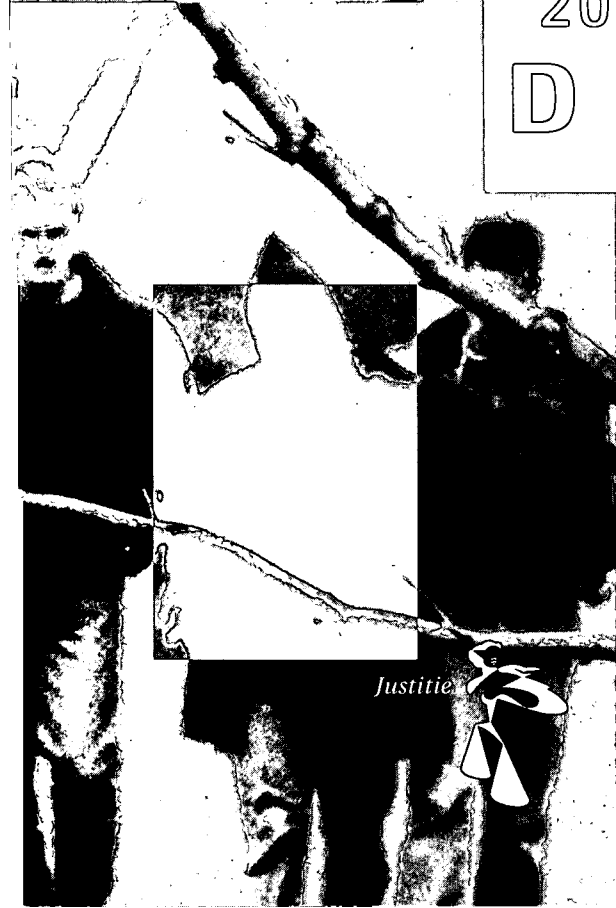

W O
2001
D C

Jaarverslag

ENTER

Wetenschappelijk
Onderzoek- en
Documentatiecentrum

EVESTIG

W O

2001

D C

Jaarverslag

Voorwoord

In dit jaarverslag willen we u een beeld geven van de bijdrage die het WODC in 2001 heeft geleverd aan de justitiële beleidsvorming en de evaluatie daarvan. In de geest van onze zojuist afgeronde strategische heroriëntatie zijn de WODC-activiteiten daartoe ingedeeld in drie productgroepen:

- 1 *Onderzoek*: Planning en productie van onderzoek en analyses door eigen onderzoekers en door externe partijen, veredelen van bijeengebrachte kennis en subsidiëren van initiatieven waarmee elders kennis wordt geproduceerd of verspreid.
- 2 *Advisering*: Adviseren over aard en omvang van wetenschappelijke ondersteuning bij de beantwoording van beleidsvragen en over de mogelijke betekenis van wetenschappelijke inzichten voor het beleid.
- 3 *Kennisverspreiding*: Bijeenbrengen van kennis (reactief en pro-actief), verstrekken van kennis in de vorm van datamateriaal en documentaire informatie, verzorgen van (wetenschappelijke) publicaties en deelname van WODC-experts aan allerlei externe verbanden).

Gegeven de omvang en diversiteit van de geleverde diensten en producten, hebben we voor de rapportage een selectie moeten maken. In onze ogen is deze representatief voor wat het WODC doet. Hopelijk is het voor u ook een interessante vogelvlucht waardoor u beter bekend raakt met het werk van het WODC.

Veel energie is gaan zitten in de directiewisseling en in de strategische heroriëntatie die reeds door mijn voorganger in het vorige jaarverslag was aangekondigd.

De belangrijkste bevindingen uit de rondgang langs de omgeving van het WODC waren dat de klantrelatie met het departement (verder) moet worden verbeterd, dat de wetenschappelijke uitstraling van het instituut meer aandacht behoeft en dat de interne ondersteuning van het management op het terrein van de bedrijfsvoering verder moet worden geprofessionaliseerd.

Vooruitlopend op de integrale implementatie is de top van het departement sterker betrokken bij de onderzoeksprogrammering 2002 en zijn intern de volgende stappen gezet om het concept van integraal management verder gestalte te geven. Het verdere implementatieproces is op het moment van uitkomen van dit jaarverslag nog in volle gang en zal ook in 2002 veel aandacht van medewerkers en management vergen.

In het begin van het jaar hebben we als nieuwkomers in het management team dr. R. Bijl (hoofd sector Preventie, Jeugd, Sancties en Vreemdelingen) en dr. J. Rademaker (hoofd sector Criminaliteit, Opsporing en Vervolging) mogen verwelkomen.

Halverwege het verslagjaar heeft Prof.dr. W.J. Buitelaar als directeur het instituut verlaten en is hij door ondergetekende op ad interim basis opgevolgd. Ondanks al deze turbulenties en wisselingen in de top van het instituut is de productie van onderzoekresultaten en de wetenschappelijke dienstverlening op een adequaat hoog niveau gebleven, zo moge de lezer uit dit jaarverslag opmaken. Graag wil ik op deze plaats alle medewerkers bedanken voor hun inzet voor het WODC zonder welke de verderop te beschrijven resultaten niet zouden zijn behaald.

P.J.J.M. van Loon
Directeur WODC a.i.

Inhoud

1	Onderzoek	1
1.1	Intern uitgevoerd onderzoek	1
1.2	Extern uitgevoerd WODC-onderzoek	7
2	Advisering	13
3	Kennisverspreiding	15
4	Interne bedrijfsvoering	21
4.1	Het tien projectenplan	21
4.2	Personeel	21
4.3	Opleidingsprogramma	22
4.4	Huisvesting	22
	Bijlagen	
1	Publicaties 2001	23
2	Wetenschappelijke artikelen 2001	29
3	Overige publicaties 2001	31
4	Organogram WODC	33
	Colofon	35

Onderzoek

Een van de belangrijkste kerntaken van het WODC is het uitvoeren van (toegepast) wetenschappelijk onderzoek. Aan de hand van de hier besproken interessante en belangwekkende onderzoeksactiviteiten, hopen wij u een beeld te geven van de onderzoeksterreinen waarop het WODC zich in het jaar 2001 onder andere heeft kunnen profileren.

1.1 Intern uitgevoerd onderzoek

Jeugdcriminaliteit is en blijft een belangrijk aandachtsveld voor het WODC. Niet in de laatste plaats omdat preventie van criminaliteit vaak al op jonge leeftijd moet beginnen. Elke twee jaar brengen we de trends in beeld door middel van politiecijfers en een enquête onder 1000 jongeren. In 2001 verscheen 'Ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit: periode 1980-1999'. Conclusie is dat de geregistreeerde jeugdcriminaliteit de laatste jaren gestegen is. In 1999 werden bijna 48.000 jongeren door de politie gehoord op verdenking van een misdrijf, in 1990 lag dat aantal nog op ruim 38.000. De cijfers lijken de laatste jaren wel te stabiliseren. Uit *self report*-cijfers (waarbij de jongeren zelf is gevraagd welke delicten zij hebben gepleegd) blijkt dat jaarlijks zo'n 37% van de jongeren in ons land een strafbaar feit pleegt. Dat percentage schommelt al meer dan tien jaar rond die waarde.

Sinds 1 september 1995 kent ons land een nieuw jeugdstrafrecht. Zo zijn onder andere de maximale vrijheidsstraffen en boetes verhoogd en hebben de alternatieve sancties – de taakstraffen – en de Halt-afdoening een wettelijke basis gekregen. De bestaande vrijheidsstraffen arrest- en tuchtschoolstraf zijn in de nieuwe wetgeving vervangen door één sanctie: de jeugddetentie.

In 2001 publiceerden wij de resultaten van een evaluatieonderzoek 'Het nieuwe jeugdstrafrecht; vijf jaar ervaring in de praktijk'. Dit onderzoek werpt een licht op de kwestie in hoeverre de wijzigingen in het jeugdstrafrecht hebben geleid tot een *harder en grimmiger strafklimaat*. Vroeger week men in ernstiger zaken nog regelmatig uit naar het strafrecht voor volwassenen, omdat er binnen het volwassenenstrafrecht strengere straffen kunnen worden uitgedeeld. Maar als we dat nu vergelijken met het oude jeugdstrafrecht, dan is dat vaker eerder uitzondering dan regel. Aan de andere kant zou je nu kunnen verwachten dat er nu dan wel gebruik gemaakt zou worden van de mogelijkheden die het nieuwe jeugdstrafrecht biedt om strenger te straffen. De beschikbare cijfers wijzen er echter niet op dat dat gebeurt. Een interessante toevoeging hierbij is dat – voorzover er al sprake zou zijn van

strengere straffen – dit niet een gevolg is van de nieuwe wetgeving, maar eerder van een verharding van de jeugdcriminaliteit. De gepleegde delicten zouden ernstiger zijn en de strafrechtelijke reactie zou navenant zijn. Tegelijkertijd zou de strafrechtelijke reactie weer zijn aangepast aan een vermeende afgenomen maatschappelijke tolerantie ten aanzien van regelovertrekend gedrag.

Geweld op straat

Voor de maatschappelijke discussies over 'zinloos geweld' zou het WODC-rapport 'Geweld verteld; daders, slachtoffers en getuigen over "geweld op straat"' verplichte literatuur moeten zijn. Het rapport gaat in op de achtergronden, de omstandigheden en de motieven van plegers van geweld op straat tussen onbekenden. Onderzocht zijn geweldsincidenten in het verkeer, in het uitgaansleven en in de buurt. Duidelijk is dat geweld op straat geen enkelvoudige oorzaak heeft, maar dat wel een aantal persoons- en persoonlijkheidskenmerken is aan te wijzen die de kans op het plegen van geweld tegen onbekenden vergroten. Hierin ligt ook een belangrijk aangrijpingspunt voor preventie. Een mogelijkheid om geweld te voorkomen ligt in het versterken van de innerlijke remmingen van geweldplegers waardoor hun agressieve impulsen beheersbaar worden. Overigens mogen we daarover niet al te optimistisch zijn: de mogelijkheden om op latere leeftijd nog verandering te brengen in diep gewortelde gedragsrepertoires zijn maar heel beperkt.

Voorkomen van herhaald delinquent gedrag

De samenleving en de politiek vragen steeds meer om aantoonbaar effectieve justitiële interventies in de zin van voorkomen en verminderen van recidive en van het bevorderen van maatschappelijke reïntegratie (resocialisatie, wonen, werken). De recidive onder justitiabelen (jongeren zowel als volwassenen) is hardnekkig en de reïntegratie verloopt maar moeizaam. In diverse recente beleidsnota's wordt effectiviteit van sancties als speerpunt van justitieel beleid genoemd en worden extra gelden geclaimd voor onderzoek. In het kader van beleidsvoorbereiding tot beleidsverantwoording (VBTB) zal de komende jaren het aspect recidivevermindering een van de beleidsdoelstellingen zijn.

De afgelopen jaren is door het WODC veel werk verricht om tot een eenduidig en operationeel systeem van recidivemetingen te komen. Weliswaar is het onderzoek naar de effectiviteit van sancties een activiteit op zich, maar het is ook vaak een onderdeel van meer omvattender evaluatieonderzoeken. Nu zijn we zo ver dat vanaf 2002 regelmatig publicaties zullen gaan verschijnen over recidive bij ex-gedetineerden (jeugdinstellingen, gevangeniswezen en TBS) en bij specifieke doelgroepen, zoals geweld- en zedendelinquenten en zogeheten veelplegers. Daarnaast staan recidivemetingen op stapel in het kader van diverse evaluatieonderzoeken, zoals naar leer- en werkstraffen.

Recidivemetingen zijn te beschouwen als onderzoek aan het einde van de strafrechtketen. Maar minstens zo belangrijk is om eerder in die keten na te gaan wat er allemaal mogelijk is aan interventies om (herhaald) delinquent gedrag te voorkomen. In 2001 verscheen 'Effectiviteit van sanctieprogramma's: op zoek naar interventies die werken', dat zich toespitste op zeden- en geweldsdelinquenten en delinquenten met cognitieve tekorten (zie ook pagina 5). Wat betreft zeden-delinquenten is er een scala aan mogelijkheden, variërend van licht (leerstraf) tot zwaar (behandeling in het kader van TBS). Voor geweldsdelinquenten zijn er geen specifieke programma's, wel is er behandeling mogelijk in forensische poliklinieken en tbs-klinieken en zijn er programma's die zich mede op geweld richten. In Nederland is verbazingwekkend weinig onderzoek naar de resultaten van interventies voor daders van zedenmisdriven en van geweldsmisdriven gedaan. Onderzoek naar de uitkomsten van interventies is hard nodig, zowel naar de effecten op de tussendoelen als naar recidive. We moeten proberen te achterhalen wat de werkzame elementen in de behandeling voor delinquenten met bepaalde kenmerken zijn. Pas dan krijgen we meer kennis over het feit of een interventie goede resultaten heeft en waarom deze bij bepaalde soorten delinquenten wel, en bij andere weer niet zal werken. Daarbij moeten we overigens ook zogeheten succescriteria ontwikkelen: wanneer noem je een programma effectief? Hoeveel recidivevermindering moet het teweegbrengen?

Het door Engeland en Canada gegeven voorbeeld verdient navolging: het opzetten (of voortzetten) van interventieprogramma's en het stelselmatig in de gaten houden daarvan zowel wat uitvoering (monitoring) als wat resultaten betreft (doorlopende evaluatie). Het WODC heeft een handleiding ontwikkeld waarmee de eerste stap in het kader van het vergroten van de effectiviteit van strafrechtelijke interventies is gezet. Het is een soort toetsingskader, in de vorm van criteria dan wel voorwaarden voor de effectiviteit van strafrechtelijke interventies.

Rechtsvergelijking

Het vooronderzoek in strafzaken geniet veel aandacht. De stijging van het aantal af te handelen zaken, de intensivering van de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit en de internationalisering van de rechtspleging stellen ons recht op de proef. Landen om ons heen worden ook geconfronteerd met deze ontwikkelingen. Dit is reden om een vergelijking te maken met een land waar we veel mee te maken hebben, maar slechts weinig kennis over hebben, hoewel ons strafrecht er zijn oorsprong heeft. Het onderzoek *Ter vergelijking: een studie naar Frans vooronderzoek in strafzaken* geeft een uitgebreide inleiding in het Franse strafprocesrecht en de praktijk ervan. Vervolgens biedt het een rechtsvergelijking tussen het Franse en Nederlandse recht met als middelpunt de rol van de officier van justitie en de rechter-commissaris. Wat is hun positie in de strafvordering? Wat is het verschil in

sturing en controle van de politie? Hoe verschillen opsporing en vervolging? Wat verloopt de internationale rechtshulp en samenwerking?

Op het eerste gezicht lijken de rollen van de officier van justitie en de rechter-commissaris in Frankrijk en Nederland sterk overeen te komen. Bij nader inzien blijken de verschillen echter groot en op andere punten dan verwacht. De bevoegdheden van officieren van justitie en rechters-commissarissen blijken in beide landen sterk uiteen te lopen. De verschillen betreffen met name de dominante rol van de Nederlandse officier van justitie, de intensieve sturing en controle van de politie in Nederland en de kaderfunctie van het gerechtelijk vooronderzoek in Frankrijk. Het onderzoek heeft ook laten zien dat verschillen in rechtscultuur en in opvattingen over criminaliteitsbestrijding belangrijke invloed hebben op de opsporingspraktijk. De belangrijkste aanbeveling van het onderzoek is om behoedzaam om te gaan met de opeenstapeling van taken en bevoegdheden van officieren van justitie en rechters-commissarissen. Juist het gebrek aan duidelijkheid op dit punt heeft zowel in Frankrijk als in Nederland geleid tot problemen en schandalen.

Schuldsanering

Het onderzoek *Van schuld naar schone lei: evaluatie Wet Schuldsanering natuurlijke personen* richt zich op de sinds 1 december 1998 van kracht zijnde Wet Schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp). Elk natuurlijk persoon die problematische schulden heeft, heeft sinds die tijd een kans op een schuldenloos leven. Dat was vóór de invoering van de wet wel anders: schuldeisers konden een schuldenaar tot in lengte van jaren achtervolgen, bijvoorbeeld door beslag te leggen op zijn inkomen. Wie hoge schulden had en een laag inkomen, kwam daar dus nagenoeg nooit meer vanaf.

Iemand met schulden wordt niet zo maar tot de Wsnp toegelaten, maar zal eerst geprobeerd moeten hebben om vrijwillig met zijn schuldeisers een zogeheten minnelijke regeling af te spreken, dat wil zeggen een (gedeeltelijke) aflossing van de schuld met kwijtschelding van het resterende deel. Daarbij kan hij de hulp inroepen van organisaties als gemeentelijke kredietbanken, sociale diensten, algemeen maatschappelijk werk en particuliere instellingen. Uit het onderzoek komt onder meer naar voren dat de schuldhulpverlening – als voortraject voor de Wsnp – nog niet naar tevredenheid functioneert, waardoor onnodig vaak een beroep op de Wsnp wordt gedaan. Anderzijds blijkt ook uit het onderzoek dat er een groot aantal schuldenaren niet de weg naar de Wsnp weet te vinden of afziet van een beroep op de Wsnp. Tenslotte blijkt uit het onderzoek dat de schuldeisers meer aandacht vergen.

Dit onderzoek valt in het aandachtsveld van het WODC, omdat het instituut inzicht heeft en wil houden in het functioneren van het civiele (proces)recht, in dit geval het faillissementrecht voor particulieren. Er was veel belangstelling voor dit onderzoek; er zijn meerdere congressen aan gewijd, waaraan – maar dat spreekt haast

voor zich – het WODC medewerking heeft verleend. Het leidde tenslotte ook tot doorwerking in het beleid, omdat de conclusies en aanbevelingen grotendeels zijn overgenomen.

Effectiviteit van sanctieprogramma's

Het literatuuronderzoek *Effectiviteit van sanctieprogramma's: op zoek naar interventies die werken; met name bij zeden- en geweldsdelinquenten en delinquenten met cognitieve tekorten; een literatuuronderzoek* is in feite een vervolg op het literatuuronderzoek uit 2000 over dit onderwerp waarin de bouwstenen voor een toetsingskader zijn beschreven. De studie geeft weliswaar een actueel overzicht van buitenlandse literatuur over effectiviteit van programma's in het algemeen, maar dan wel op een manier dat we er in Nederland iets mee kunnen, met name op het effect van programma's voor plegers van zedendelicten en van geweldsdelicten. Uit het onderzoek is op te maken dat interventies steeds vaker maatwerk zijn: toegespitst op de behoefte van de delinquent in kwestie, om zo min mogelijk recidive te krijgen. Helaas zijn veel van deze interventies nog niet voldoende onderzocht om er wetenschappelijke uitspraken over te doen.

Ook in Nederland tracht men steeds vaker het gedrag van deze gewelds- en/of zedendelinquenten bij te sturen, iets dat wel ondersteund wordt door wetenschappelijk onderzoek. Maar ook hier is het zo dat nog maar mondjesmaat onderzoek is gedaan naar de uiteindelijke resultaten ervan, iets dat bijvoorbeeld ook voor TBS geldt. Het is dan ook niet verwonderlijk dat in het onderzoek een lans wordt gebroken voor nader onderzoek naar de effecten en naar de recidive, waarbij wordt verwezen naar de jarenlange ervaring die hiermee inmiddels in Engeland en Canada is opgedaan.

Georganiseerde criminaliteit

In 1996 concludeerde de Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden, de Commissie-Van Traa, in haar eindrapport dat aan het beleid ter bestrijding van georganiseerde criminaliteit in de afgelopen jaren een beter onderbouwd inzicht ten grondslag had moeten liggen. De studie, die de onderzoeksgroep Fijnaut ten behoeve van de Enquêtecommissie had verricht, voorzag dan ook duidelijk in een behoefte. Naar aanleiding van de conclusies van de Enquêtecommissie heeft de minister van Justitie de Tweede Kamer toegezegd om – in navolging van de studie van de onderzoeksgroep Fijnaut – tweejaarlijks te rapporteren over de aard van de georganiseerde criminaliteit in Nederland. Het monitoronderzoek houdt in dat er periodiek gestructureerde gegevensverzameling plaatsvindt met betrekking tot recent afgesloten opsporingsonderzoeken op het terrein van de georganiseerde criminaliteit. Daarbij wordt informatie verzameld over de volgende zes onderwerpen: aard van het criminele samenwerkingsverband; illegale activiteiten en werkwijze; contacten met de omgeving (o.a. relaties onder- en bovenwereld en

afscherming); omvang en besteding van het wederrechtelijk verkregen voordeel; strafrechtelijke afdoening; leerervaringen.

Dit onderzoek heeft niet alleen een hoge politieke prioriteit, maar ook een hoge gevoeligheid. Voor het WODC is het nu reeds één van de beeldbepalende projecten. Op dit terrein is een goede expertise en een uitgebreid netwerk opgebouwd. In de Nota Criminaliteitsbeheersing van het ministerie van Justitie krijgt de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit in Nederland een enorme impuls. Het ligt in de lijn der verwachting dat daarmee het belang van dit onderzoek alleen maar toeneemt nu het WODC de opdracht heeft gekregen tot evaluatie van de aangekondigde de extra inspanningen – dat betekent voor het WODC een verdubbeling van de inzet! – ter bestrijding van de georganiseerde criminaliteit.

Bijzondere opsporingsbevoegdheden

In februari 2000 trad de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden (ook een uitvloeisel van de Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden) in werking, waarin zaken als observatie, infiltratie, pseudo-koop en direct afluisteren wettelijk zijn geregeld. Het WODC evalueert de werking ervan tot medio 2004, met waarschijnlijk een tussenrapportage in de zomer van 2002. Er is een groot maatschappelijk belang van dit onderzoek, omdat we daarmee kunnen zien of de doelstellingen van die wet worden gehaald of niet. Daarnaast wordt bekeken of de voornemens in die wet in de praktijk wel werken.

Criminaliteit en Rechtshandhaving

Het WODC heeft in het verslagjaar nauw samengewerkt met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) om de uit 1999 stammende gezamenlijke publicatie Criminaliteit en Rechtshandhaving te updaten. In C&R geven we een kwantitatieve beschrijving van ontwikkelingen en samenhangen op het terrein van criminaliteit en strafrecht. Het is ontstaan uit de behoefte aan een eenduidig overzicht, waarin de verschillende criminaliteitsstatistieken aan elkaar zijn gerelateerd, zodat er een breed beeld van de strafrechtsketen wordt gegeven. Een deel van de update verscheen bij wijze van voorpublicatie als een tabellenboek met cijfermatige informatie ten behoeve van de begrotingsbehandeling 2000. In het voorjaar van 2001 zag de volledige versie van de publicatie het licht, wat zeker in de media niet onopgemerkt is gebleven.. De publicatie ligt inmiddels bij vrijwel iedereen die beroepsmatig geïnteresseerd is in cijfers over criminaliteit, zoals beleidsmakers, onderzoekers, de politiek, de media en binnen- en buitenlandse onderzoeksinstituten binnen handbereik op het bureau.

Prognoses

Het WODC heeft sinds enige jaren tot taak uitspraken te doen over de toekomstige behoefte aan capaciteit op het terrein van justitie, bijvoorbeeld bij het gevangenis-

wezen, de jeugdinstellingen en zo voort. Dat is geen sinecure, omdat de WODC-prognoses zes jaar vooruit moeten blikken. Capaciteit is namelijk niet een, twee, drie geregeld. Zo duren de planning en de bouw van nieuwe gevangenissen in verband met de begrotingssystematiek van het rijk wel een jaar of 6. Het onderwerp is ook heel gevoelig: leegstand is duur en bij te weinig capaciteit dreigt heenzending, hetgeen politiek niet (meer) is te verkopen.

Het streven van het WODC is om niet alleen prognoses te maken, maar ook om inzicht te krijgen in de achtergronden van de geschetste ontwikkelingen. Dit gebeurt via verklaringsmodellen, waarin de instroom en de uitstroom uit de relevante onderdelen van de strafrechtelijke keten wordt beschreven en via econometrische analyses wordt geschat. Op die manier kunnen we zien wat het effect is van de verhoging van de inzet van middelen bij de politie, de rechtspraak en dergelijke. De WODC-prognoses zijn beleidsarm, dat wil zeggen dat ze alleen zijn gebaseerd op de analyse van trendmatige ontwikkelingen in factoren die van invloed zijn op de criminaliteit en de straftoemeting. De beleidsdirectie bij Justitie die over sancties gaat, vult de WODC-uitkomsten aan met de te verwachten effecten van voorgenomen nieuw beleid.

Het WODC weet maar al te goed dat prognoses feilbaar zijn. Nooit is voor honderd procent zeker te voorspellen wat over twee of drie jaar de werkelijkheid zal zijn. De ontwikkeling van crimineel gedrag wordt door zeer veel factoren bepaald, die slechts ten dele in een model kunnen worden opgenomen. Daarom hanteert het WODC betrouwbaarheidsmarges met een boven- en een ondergrens. De onzekerheden van de ramingsuitkomsten nemen toe naarmate verder vooruit wordt geblikt: de uitkomst over twee jaar is nauwkeuriger te voorspellen dan over vijf.

Ook in 2001 zijn nieuwe prognoses opgesteld, die in het voorjaar van 2002 zullen worden gepubliceerd. Daarbij is voor het gevangeniswezen en voor de taakstraffen voor meerderjarigen een verklaringsmodel gebruikt dat we ook gaan toepassen bij prognoses van criminaliteit en de inschatting van sommige keteneffecten. Ook komen onzekerheden rond de prognoses aan de orde.

In het voorjaar van 2001 is een verklaringsmodel voor de capaciteitsbehoefte van justitiële jeugdinstellingen afgerond, waarbij recente ontwikkelingen in de tijdreeksanalyse zijn gebruikt.

1.2 Extern uitgevoerd WODC-onderzoek

Omdat het onmogelijk is voor het WODC om expertise op alle terreinen van Justitie 'in eigen huis' te hebben wordt naast het intern door het WODC uit te voeren onderzoek een aanzienlijk deel van het totale onderzoeksprogramma (driekwart) uitbesteed aan derden. Daarbij zorgen we voor alle fasen van dit onderzoeksproces, van uitbesteding tot begeleiding. We adviseren niet alleen over de wenselijkheid of

noodzaak van onderzoek, maar we selecteren ook de opdrachtnemers, stellen begeleidingscommissies samen en zorgen voor de terugkoppeling van de resultaten van afgerond onderzoek naar de departementsleiding. Dit alles gaat natuurlijk in nauw overleg met de (beleids)directie voor wie de resultaten van het betreffende onderzoek bestemd zijn.

In het verslagjaar zijn op deze manier weer vele onderzoeken gestart en afgerond met een grote variëteit aan thema's (zie de publicatielijst achterin dit jaarverslag). Een paar in het oog springende onderwerpen en onderzoeken lichten we eruit.

Algemene Wet Bestuursrecht

In 2001 is ruime aandacht besteed aan de *tweede evaluatie van de Algemene wet bestuursrecht (Awb)*. Zes deelonderzoeken – die handelen over de ketenbenadering in de Awb, de ervaringen van burgers met de wet en het hoger beroep – vormen de basis voor de rapportage aan het parlement.

Belangrijke bevindingen in het onderzoek over de ketenbenadering in de Awb zijn dat termijnen frequent worden overschreden en dat de zeeffunctie van de bezwaarfase onvoldoende tot zijn recht komt. Rechters moeten nog al eens een oordeel vellen over kwesties die al in de bezwaarfase hadden moeten worden afgedaan, of krijgen in hoger beroep een groot aantal kansloze zaken voorgeschoteld. Uit het onderzoek over de burger en de Awb blijkt dat de punten waarop procedures verbeterd kunnen worden vooral te maken hebben met de feitelijke invulling die ambtenaren, bestuurders en rechters er aan geven, en niet zozeer met de exacte formulering van de wettelijke regeling. Het blijkt dat als omwonenden illegale praktijken in de woonomgeving melden, deze eerder als een klacht worden behandeld, terwijl de klager verwacht dat er direct maatregelen (handhavingsbeschikking) worden genomen.

Strafvordering 2001

Met subsidie van het WODC werken de universiteiten van Groningen en Tilburg samen met de Erasmus Universiteit Rotterdam aan het onderzoeksproject *Strafvordering 2001*. Dat onderzoek heeft niet tot doel een nieuw Wetboek te schrijven, maar wel om antwoord te geven op de vraag wat de basisprincipes van een eventueel nieuw Wetboek van straffordering zouden moeten zijn. Basisprincipes die gestoeld zijn op hedendaagse inzichten en behoeften, want het huidige wetboek stamt uit 1926. Sinds die tijd zijn er natuurlijk steeds wijzigingen aangebracht, maar daarmee is het totaal er niet bepaald overzichtelijker op geworden. Verder is de invloed van de Europese jurisprudentie, met name op basis van artikel 6 EVRM (fair trial beginsel) steeds groter geworden. In 2001 is het tweede interim-rapport verschenen waarin het vooronderzoek in strafzaken centraal staat.

Huiselijk geweld

Onder 'huiselijk geweld' verstaan we het geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer wordt gepleegd; het is de meest voorkomende geweldsvorm in onze samenleving. Het WODC heeft daarover een onderzoek uitbesteed met als titel: *de reactie van de politie op huiselijk geweld: stand van zaken*. Daarin is gekeken naar het effect van de wijze van de behandeling van zaken van huiselijk geweld door de politie en de rol van protocollen daarbij. Met een bredere, meer gestructureerde aanpak van huiselijk geweld, inclusief die protocollen, kunnen substantiële effecten bereikt worden. In het verslagjaar is ook een start gemaakt met een onderzoek naar huiselijk geweld onder allochtonen.

Prostitutie

Toen op 1 oktober 2000 het algemeen bordeelverbod werd opgeheven, heeft dit grote gevolgen gehad voor het prostitutiebeleid in Nederland. De minister heeft toegezegd deze gevolgen nauwlettend in de gaten te laten houden. Het WODC heeft sinds begin 2001 een actieve rol in de coördinatie van diverse onderzoeken in dat kader. In 2002 zal dit worden afgerond met een overkoepelende WODC-publicatie, vervaardigd op basis van de deelonderzoeken.

Asiel en migratie

Asiel en migratie zijn onderwerpen die in de Nederlandse samenleving veel aandacht krijgen en met regelmaat stof voor discussie bieden. Opvallend is dat over de resultaten van het asiel- en migratiebeleid voor onze samenleving nog weinig harde gegevens beschikbaar zijn. Daarmee is nog onvoldoende duidelijk welke ontwikkelingen zich in Nederland voordoen onder invloed van asiel en migratie en wat het resultaat is van het beleid op dit terrein.

Het ligt daarom voor de hand dat een deel van het door het WODC uitbesteede wetenschappelijk onderzoek zich concentreert op het verkrijgen van meer inzicht in de aard en omvang van effecten van asiel- en migratiebeleid op de nationale samenleving. Het WODC heeft, op verzoek van de Directie Vreemdelingenbeleid, in 2001 onderzoek laten verrichten naar de resultaten van het 'mobiel toezicht vreemdelingen' aan de grens met Duitsland en België dat tot taak heeft illegale binnenkomst in Nederland tegen te gaan, naar illegalen in Nederland, met name de omvang van deze categorie, de wijze waarop zij overleven en om welke redenen zij soms in aanraking komen met de politie, en ten slotte naar de komst van alleenstaande minderjarige asielzoekers naar Nederland en of dit verband houdt met het beleid ten aanzien van deze groep. Tevens wordt onderzocht of zij voldoende deelnemen aan het Nederlandse onderwijs.

Effectiviteit van sancties

Zoals al is gemeld in het hoofdstuk over intern WODC-onderzoek, is de vraag naar effectieve sancties steeds prangender. Welke maatregelen of sancties helpen (ex-)gedetineerden bij een succesvolle terugkeer in de maatschappij? Welke dragen bij aan het vinden van werk en zinvolle tijdsbesteding, bij het opbouwen van sociale netwerken en leefomgeving en daarmee aan het voorkomen van recidive? In de nota *Sancties in perspectief* worden voorstellen gedaan voor wijzigingen in het huidige sanctiesysteem, om een meer helder en logisch systeem te krijgen en de effectiviteit ervan te vergroten.

Deze nota – maar ook de eerder genoemde WODC-notitie *Effectiviteit van sancties* – stonden aan het begin van een groter onderzoekprogramma. In 2001 zijn op dit terrein de nodige onderzoeken extern uitgezet. Daarbij worden zowel sancties binnen en buiten de penitentiaire inrichtingen geëvalueerd (zoals bijvoorbeeld de Strafrechtelijke Opvang Verslaafden, waarvoor dit jaar een procesevaluatie is gestart), als maatregelen zoals leer- en werkstraffen, Stop en Halt.

In 2001 verscheen het verslag van de evaluatie van de Penitentiaire beginselenwet. Dit was de eerste evaluatie in een reeks van beginselenwetten. Gelijktijdig evalueerde het WODC de Beginselenwet voor Tbs-gestelden, terwijl in de komende jaren ook de derde nieuwe wet – die voor de justitiële jeugdinrichtingen – aan een onderzoek wordt onderworpen.

Het WODC ondersteunde in het verslagjaar de commissie-Kosto, die in 2001 de ministers van Justitie en VWS adviseerde over de toekomstige opvang van delinquenten met ernstige psychische stoornissen. De ondersteuning zat hem voornamelijk in een tweetal onderzoeksprojecten: een onderzoek naar de geschiedenis van de samenwerking tussen justitie en VWS bij de opvang van patiënten en delinquenten met psychische stoornissen, een ander was een internationale vergelijking van de opvang van deze groep mensen in een aantal Westerse landen.

Drugs

In 2001 heeft het WODC een hernieuwde telling van coffeeshops in Nederland laten maken, waarbij ook – en dat is voor het eerst – de gehalte van de werkzame stof (THC) in cannabis is gemeten. Dit onderzoek zal de komende jaren regelmatig worden herhaald.

Ook zijn de laatste wijzigingen in het coffeeshopbeleid geëvalueerd; de onderzoekers gingen daarbij vooral in op de verhoging van de leeftijdsgrens en de zogeheten 5-gramsnorm. Dit onderzoek is in 2002 onderwerp van een studiemiddag bestemd voor gemeenten, coffeeshopeigenaren en beleidsmakers.

Handhaven op Niveau

Veel aandacht is in 2001 uitgegaan naar onderzoek in het kader van het programma Handhaven op Niveau (HON). Zo is begin 2001 een aantal stimuleringstrajecten in gang gezet, die nauwgezet worden gevolgd en waarbij de nadruk ligt op het beschrijven van goede veelal lokale praktijkervaringen met handhaving van bepaalde regelgeving ('best practices'), zoals de Leerplichtwet en de herziene prostitutiewetgeving.

Evaluatie Koppelingswet

Een speciaal project dat in 2001 veel aandacht kreeg was de evaluatie van de Koppelingswet. Deze wet bleek loyaal uitgevoerd te worden, maar om de effectiviteit ervan vast te stellen, bleek niet eenvoudig.

Ondanks die beperking durfden de onderzoekers de stelling aan dat er sprake is van enige *overkill*. De wet heeft veel investeringen van diverse betrokken instanties met zich meegebracht, maar daartegenover staan maar weinig concrete effecten van de wet. En waar deze niet eenduidig waren vast te stellen, waren de inschattingen ten aanzien daarvan niet in alle gevallen positief.

Liquidaties

Een onderzoek dat veel aandacht kreeg in de media was het door het WODC gesubsidieerde onderzoek naar Liquidaties in Nederland. Het onderzoek leert primair dat er achter moorden die door de politie van het label 'liquidatie' zijn voorzien, een bonte verzameling van gevallen schuilgaat. Er is sprake van veel verschillende (etnische) groepen, lokale, nationale als internationale settings en diverse modi operandi en een keur aan motieven.

Er bestaat daarom geen overeenstemming over wat een liquidatie nu eigenlijk is. Bestaande ideeën over de regulerende werking van geweld op de criminele markt blijken veelal gebaseerd op beweringen over een moord, die *achteraf* werden gedaan. Het onderzoek laat ook zien hoe vaak moorden in verband kunnen worden gebracht met kwesties rond eer en wraak. Vooral de beschouwing over de directe en indirecte verbanden tussen etniciteit en criminaliteit is zeer lezenswaardig. De studie biedt een goede nuancering van verschillende denkbeelden die bij de publieke discussie rondom liquidaties telkens weer de kop op steken.

Advisering

Regelmatig komt het voor dat er wensen of zelfs plannen zijn voor onderzoek dat pas (veel) later uitgevoerd zal worden. Dat is vooral bij de evaluatie van wet- en regelgeving en van justitiële interventies. Deze effectmetingen kunnen pas na een aantal jaren na de invoering van die wetten, regels of interventies worden gedaan. Echter, om later over effecten wetenschappelijk verantwoorde uitspraken te kunnen doen, dienen er wel zogeheten 'nulmetingen' plaats te vinden waarbij goed bedacht wordt wat er precies onderzocht moet worden.

Dit soort beleidsevaluaties zal volgens het WODC de komende jaren alleen maar in aantal toenemen, enerzijds door de invoering van de VBTB-systematiek, anderzijds doordat we verwachten dat beleidsdirecties steeds vaker een beroep op ons zullen doen om tijdig te worden geadviseerd.

Om hier aan te voldoen is het WODC in 2001 gestart met zogeheten 'consultancy-projecten'. Dat wil zeggen dat we met de beleidsdirecties aan tafel gaan zitten en gezamenlijk nagaan op welke manier we dat type onderzoek het best mogelijk kunnen voorbereiden en opzetten. Op het gebied van Jeugd en Preventie zijn drie consultancy-projecten gepland, op het gebied van Tenuitvoerlegging (sanctietoepassing) eveneens drie, en twee op het gebied van de Rechtsvergelijking.

Internationale rechtsvergelijking

In het kader van het al aangehaalde onderzoek *Ter vergelijking: een studie naar Frans vooronderzoek in strafzaken* is sprake geweest van regelmatige advisering aan Directie Rechtshandhaving van het ministerie, de Directie Internationale Strafrechtelijke Aangelegenheden en Drugsbeleid (DISAD) en het Bureau Internationale Rechtshulp in Strafzaken (BIRS) en aan de aan het ministerie verbonden Franse attaché. De auteur heeft daarnaast een aantal artikelen geschreven die zijn gepubliceerd in diverse gerenommeerde tijdschriften in binnen- en buitenland.

Drugs

De beleidsambtenaren van Justitie weten hun WODC-collega's doorgaans goed direct te bereiken met concrete vragen, bijvoorbeeld naar input uit onderzoek ten behoeve van beleidsvoorbereiding. Relatief veel aandacht is in het verslagjaar uitgegaan naar de drugsproblematiek. Ten behoeve van een speciale Canadese senaatscommissie heeft de afdeling EWB in samenwerking met de afdeling SIBa informatie bijeengebracht over het cannabisbeleid in Nederland en de effecten daarvan. Dit heeft geresulteerd in een overzicht, 'The Justice Ministry's side of the Dutch Cannabis

Policy', dat op zijn beurt weer als basis heeft gediend voor de presentatie in het Canadese Ottawa van het Nederlands drugsbeleid.

Infrastructuur ten behoeve van beleidsinformatie

Zowel voor het WODC als voor de betreffende beleidsdirecties is het van groot belang dat er kerncijfers zijn over de ontwikkelingen op de diverse beleidsterreinen. Het WODC probeert daarom zo veel mogelijk samenwerking te zoeken met de belanghebbende directies of uitvoeringsorganisaties om een goede beleidsinformatievoorziening tot stand te brengen. Ook in 2001 zijn met het Parket-Generaal (bestand OM-data) en de dienst Nationale Recherche Informatie (bestand HKS) goede, effectieve samenwerkingsverbanden tot stand gebracht. Vermeldenswaardig is verder de vooruitgang die is geboekt met de beschikbaarheid van het strafregister: informatie die afkomstig is van de Centrale Justitiële Dienst (CJD) in Almelo. Deze op naam geregistreeerde informatie is geanonimiseerd en daarmee voor onderzoek en beleid toegankelijk gemaakt. Dat heeft de Onderzoek- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD) opgeleverd. In 2001 zijn we begonnen om de gegevens die nu nog vrij ongestructureerd in de OBJD zitten, om te vormen tot meer bruikbare informatie. Daarmee kunnen we in 2002 grootschalig onderzoek verrichten naar recidive, zodat we uiteindelijk meer kwantitatief zicht krijgen op de effectiviteit van strafrechtelijke interventies.

Kennisverspreiding

WODC-congres 2001

Een van de belangrijkste evenementen van het WODC is het sinds enkele jaren te organiseren WODC-congres. In 2001 stond het congres in het teken van de ontwikkelingen rond het asiel- en migratievraagstuk in Nederland. Met name het onderscheid dat in Nederland traditiegetrouw gemaakt wordt tussen arbeidsmigratie en asielmigratie stond daarbij centraal. Immigratie om tijdelijk in Nederland te werken levert immers zelden problemen op. Voor permanente vestiging in ons land ligt dat evenwel anders. Economische migranten onder asielzoekers vormen een waar schrikbeeld voor een groot deel van de Nederlandse bevolking. In de asielprocedure speelt de wens om te werken formeel geen rol. Doorslaggevend voor een verblijfsvergunning is de vraag of iemand voor zijn leven te vrezen had en moest vluchten. De werkelijkheid is echter veel complexer dan deze categorisering suggereert. Zo is het steeds moeilijker geworden vast te stellen welke asielzoekers al dan niet bescherming verdienen. Bovendien komt door de aanhoudende migratiedruk weinig terecht van het voorgenomen restrictieve beleid. Mede daarom gaan er de laatste tijde steeds meer stemmen op om – in navolging van het nieuwe Duitse migratiebeleid – het onderscheid tussen arbeids- en asielmigratie ter discussie te stellen. In een aantal workshops werd bovenstaande problematiek nader uitgewerkt en besproken.

Hoogtepunt van het congres was de voordracht van de directeur van de United Nations Population Division, de Amerikaan Joseph Chamie, die aan de hand van bevolkingsstatistieken een prognose gaf van ingrijpende toekomstige internationale migratiestromen.

Een groot deel van de bijdragen van het congres is traditiegetrouw bijeengebracht in een van de themanummers (nr. 8, 2001) van het WODC-tijdschrift *Justitiële verkenningen*.

Studiemiddagen

Sinds het begin van dit verslagjaar organiseert het WODC steeds vaker studiemiddagen over uiteenlopende onderwerpen. Verheugend is dat daaraan door steeds meer geïnteresseerden van het kerndepartement, maar ook daarbuiten wordt deelgenomen. In het verslagjaar werden vooral de middagen over het HKS (met medewerking van het Nederlands Recherche Instituut / Politie Haaglanden) en Sancties bezocht.

Ook was er veel belangstelling voor de studiemiddag die het WODC in samenwerking met de Nederlandse Vereniging van Kriminologen (NVK) organiseerde over de Nota

Criminaliteitsbeheersing. Een echte positieve uitschieter was de lezing van dr Ido Weijers (Universiteit Utrecht) over het onderwerp 'Jongeren en Moreel Besef', waarbij hij onder meer van repliek werd gediend door dr Bas van Stokkom (Hoofdredacteur Justitiële verkenningen van het WODC).

Voornemen

Voor 2002 hebben alle onderzoeksafdelingen, en ook de afdeling EWB zich nadrukkelijker dan tevoren ten doel gesteld bevindingen uit onderzoeken uit te dragen. Dat zal niet alleen zijn door middel van expert meetings, maar ook door publicaties en bijdragen aan symposia en congressen.

Het WODC zal in 2002 de universitaire partners bezoeken. Twee jaar geleden is al aandacht besteed aan de particuliere onderzoeksmarkt waar met name de afdeling EWB veelvuldig mee samenwerkt, nu zijn universitaire onderzoeksgroepen, -instituten en -scholen, alsmede afzonderlijke vakgroepen aan de beurt.

WODC-websites

In 2001 hebben weer veel bezoekers de websites van het WODC opgezocht. Ook de in het verslagjaar in gebruik genomen Engelstalige versie van de WODC-site trok een groot aantal buitenlandse bezoekers. Zij waren vooral afkomstig uit de Verenigde Staten, Groot-Brittannië Australië en niet te vergeten buurland België.

Het internet biedt het WODC de mogelijkheid om de afnemers van haar kennisproducten beter te bedienen. Dit geldt ook voor het reeds genoemde WODC-onderzoek 'Criminaliteit en Rechtshandhaving' (C&R). In 2001 is de mogelijkheid verkend om deze bij uitstek cijfermatige rapportage op een internetsite te publiceren. Daarmee willen we de toegankelijkheid vergroten, niet in de laatste plaats om mensen in de gelegenheid te stellen zelf antwoord te vinden op vragen, die daarvoor nog door de WODC-Informatiedesk moesten worden beantwoord.

Alhoewel C&R in toenemende mate op het internet te raadplegen zal zijn, zal het WODC ervoor zorgen dat gebruikers te allen tijde een papieren versie voor eigen gebruik uit kunnen printen.

Naast de activiteiten gericht op het beschikbaar stellen van C&R zijn de website-redacties gestart met de modernisering van de intranet- en internet-websites. Naar verwachting zullen de nieuwe websites tussen eind 2002 en begin 2003 in gebruik worden genomen.

Sinds 1999 is het WODC verantwoordelijk voor zowel het technisch, maar vooral het inhoudelijk beheer van de International Victimology Website. Deze website onderhoudt het WODC op verzoek van de Verenigde Naties. In het verslagjaar is voornamelijk gewerkt aan de inhoud; door middel van deze website worden ruim 1.500 belangwekkende documenten op het terrein van slachtofferzorg en slachtofferbeleid

beschikbaar gesteld en ontsloten, en *linkt* de site naar meer dan 650 nationale en internationale websites op dit gebied. Het gemiddeld aantal bezoeken per maand steeg naar 1,200 met z'n 4.500 pageviews. Het internationale netwerk van experts en geïnteresseerden groeide gestaag tot 1.200 personen.

Om het beheer ook beheersbaar te houden, wordt sinds het eind van 2001 gewerkt aan een online database, waarin alle documenten, links, professionele vragen, documentatie en nieuwsfeiten worden ondergebracht. De verwachting is dat nog voor 2003 de website in geheel nieuwe vorm zal werken.

Bibliotheek en documentatie

Om de dienstverlening op het terrein van de informatievoorziening te verbeteren is in 2001 gestart met de eerste voorbereidingen voor het samenstellen van een (elektronisch) bronnenbestand ten behoeve van personeel en eindgebruikers van de bibliotheek en documentatie. Met de samenstelling van dit documentair bronnenbestand hoopt het WODC beter zicht te krijgen op relevante documentaire informatie en de wijze waarop daartoe toegang kan worden gekregen. Naast de informatievoorziening uit het eigen documentatiebestand zal meer dan voorheen informatie van elders voor onderzoek en beleid beschikbaar worden gemaakt. Deze eerste inventarisatie zal eind 2002 worden afgerond en de informatie over de verzamelde documentaire bronnen zal via de websites van het WODC toegankelijk worden gemaakt.

Net als in vorige jaren is het eigen documentatiebestand in het jaar 2001 weer gestaag gegroeid. Het totaal aantal gedocumenteerde publicaties nam toe tot ruim 57.000 Met name uit de (inter-)nationale tijdschriften die het WODC in abonnement heeft, werden weer veel interessante documenten geselecteerd en beschreven.

Onderzoeksdatabase

Ook in 2001 bleek het niet mogelijk de revisie van de WODC-onderzoeksdatabase af te ronden. De technische oplevering van deze database, die gegevens zal gaan bevatten over alle Justitiële onderzoeksprojecten (voorgenomen, lopende en afgesloten onderzoek) werd ook in 2001 achtervolgd door grote tegenslagen. Toch kan inmiddels met groot vertrouwen worden uitgezien naar een spoedige oplevering van deze belangwekkende informatiebron voor Justitie. Zoals het er nu naar uitziet zal de database halverwege 2002 operationeel zijn en zo spoedig mogelijk daarna toegankelijk worden gemaakt via de websites van het WODC en Justitie.

Informatiedesk

Bij de informatiedesk van het WODC komen jaarlijks zowel via de telefoon als via e-mail vragen binnen van zowel documentaire als statistische aard. Deze vragen zijn zeer divers van aard en kunnen variëren van eenvoudige snel te beantwoorden

vragen tot complexe vragen die soms veel uitzoekwerk met zich meebrengen en die veelal uitmonden in uitgebreide statistische en/of literatuuroverzichten.

In 2001 werden er 1112 vragen gesteld, met een concentratie op de onderwerpen: jeugddriminaliteit, geweldsdelicten, straffen, politie en justitiële inrichtingen.

Veranderend publicatiebeleid

In 2001 is besloten het publicatiebeleid van het WODC anders vorm te geven. Aanleiding daartoe is de behoefte aan meer profilering van het WODC richting buitenland, mede door middel van zijn publicatiereeksen. Voortaan zullen zoveel mogelijk WODC-publicaties van zowel intern als extern uitgevoerd onderzoek in de reeks *Onderzoek en beleid* verschijnen. Ook een toename van het aantal delen in de reeks *Onderzoek en beleid* noopte er toe het uitgeefproces opnieuw te bezien en aan te passen. Als gevolg daarvan is besloten de uitgave van de WODC-reeksen *Onderzoek en beleid* en *Justitiële verkenningen* niet meer in eigen hand te houden maar onder te brengen bij een externe uitgeverij. Naar verwachting zal dit eind 2002 zijn beslag krijgen.

WODC-periodieken

Net als in vorige jaren bleek in 2001 de redactie van het tijdschrift *Justitiële verkenningen* in staat een aantal interessante en boeiende themanummers het licht te laten zien.

Zoals reeds beschreven was een van de themanummers geheel gewijd aan het WODC-congres over Asiel en Migratie.

Dat de redactie ook steeds in staat blijkt te zijn originele onderwerpen aan de orde te stellen kwam tot uiting in het thema Dier en recht. Dat leverde een aantal historische, ethische en juridische beschouwingen op die tezamen een goed beeld geven van de belangentegenstellingen tussen de bio-industrie en dierenbeschermingsorganisaties.

In het verslagjaar verschenen vier themanummers van het *European Journal on Criminal Policy and Research*, waarvan twee themanummers extra vermelding verdienen. In het nummer *Contours of a European Criminology* staat een uitgebreid overzicht van de opkomst van een zogeheten Europese criminologie, en wel vanuit verschillende perspectieven. Aan de hand van onderwerpen als *Organised Crime*, *Juvenile Justice Systems*, *Victim-Offender Mediation* en *Restorative Justice* wordt bekeken of er iets als een Europese benadering bestaat die afwijkt van bijvoorbeeld een Amerikaanse. In hetzelfde nummer is daarom ook een artikel opgenomen over de huidige stand van de criminologie in Europa, waarbij veel aandacht uitgaat naar verschillende Europese samenwerkingsverbanden, naar onderzoek en onderwijsmogelijkheden in de Europese landen, nationale beroepsverenigingen en de tijdschriften die op dat terrein worden gepubliceerd.

In het nummer over Criminal Justice and Social Policy nemen, tien jaar na de oprichting van het blad, beide oprichters/hoofdredacteurs Josine Junger-Tas en Hans Boutellier afscheid van het tijdschrift en wordt de oprichting van de European Society of Criminology gemeld. De European Society bracht snel na de oprichting een eigen Europees tijdschrift uit. Mede hierdoor blijkt de noodzaak voor het uitgeven van een eigen tijdschrift door het WODC minder relevant geworden en is besloten de uitgave van het tijdschrift met ingang van 2002 te beëindigen.

Interne bedrijfsvoering

4.1 Het tien projectenplan

In het verslagjaar is voortvarend gewerkt aan de verbetering van de interne bedrijfsvoering. Hiertoe werden tien verbeterprojecten geformuleerd die nagenoeg alle in 2002 hun afronding zullen krijgen. Zij gaan over uiteenlopende onderwerpen als het actualiseren van de strategie, het actualiseren van het personeelsbeleid, een nieuwe opzet van de onderzoeksprogrammering (in dialoog met het kerndepartement), de herinrichting en verdere professionalisering van het bedrijfsbureau van het WODC, het actualiseren van het 'handboek WODC' waarin de belangrijkste procedures in staan beschreven, en het inrichten van een Management Informatie Systeem dat een betere planning & control mogelijk moet maken.

4.2 Personeel

Op 1 januari waren er 90 medewerkers in dienst bij het WODC. De vaste formatie bestond uit 74,5 fte's, met een 50-50 verdeling van mannen en vrouwen. Daarnaast waren er 15 tijdelijke medewerkers in dienst.

Competentiemanagement

In 2001 is met de verdere invoering van het competentie management bescheiden voortgang geboekt. Zo zijn alle functioneringsgesprekken gevoerd aan de hand van de daarvoor ontwikkelde procedures van het competentie management en zijn de bestaande profielen daarbij een belangrijke en zinvolle leidraad gebleken.

Ziekteverzuim

Ondanks dat het WODC in een periode van onzekerheid verkeerde en een ingrijpende reorganisatie naderde is het effect daarvan op het ziekteverzuim beperkt gebleven. In 2001 was het ziekteverzuim vrijwel gelijk aan dat van 2000. Positief daarbij is dat het kort verzuim zelfs iets daalde van 3,8% naar 3,05%. Het lang verzuim nam toe van 3,91% naar 4,69%.

Leidraad voor activiteiten om het ziekteverzuim verder terug te dringen vormt het plan van aanpak dat in november 2000 werd vastgesteld.

4.3 Opleidingsprogramma

Ook in 2001 werden veel WODC-medewerkers in de gelegenheid gesteld hun kennis en ervaring te ontwikkelen door het volgen van cursussen, trainingen en workshops. Een jaarlijks op te stellen opleidingsprogramma zal daaraan, ook in de toekomst, vorm geven.

4.4 Huisvesting

Sinds 2000 is het WODC (tijdelijk) gehuisvest in het pand Koninginnegracht 19 op een flinke kilometer van het kerndepartement. Het pand biedt voldoende ruimte voor de activiteiten van het WODC. Wel is nu reeds duidelijk dat de fysieke afstand tot het departement het aantal informele contacten met beleidsambtenaren heeft doen afnemen, hetgeen niet bevorderlijk is voor de integratie met de rest van het departement. Het WODC blijft dan ook uitkijken naar huisvesting binnen, of in de directe omgeving van, het kerndepartement ter overbrugging van de tijd tot de algehele nieuwbouw van het departement in 2007 zal zijn gerealiseerd.

Bijlage 1

Publicaties 2001

Reeks Onderzoek en beleid

**Kesteren, John van, Pat Mayhew,
Paul Nieuwbeerta**

Criminal Victimization in Seventeen Industrialised Countries; key findings from the 2000 International Crime Victims Survey
Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001

Onderzoek en beleid, nr. 187

**Vervaele, J.A.E., A.H. Klip, A.J. Berg,
N.M. Dane, O.J.D.M.L. Jansen**

Administratieve en strafrechtelijke samenwerking inzake fraudebestrijding tussen justitiële en bestuurlijke instanties van de EU-lidstaten; eindrapport

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001

Onderzoek en beleid, nr. 188 (nee)

**Huls, F.W.M., M.M. Schreuders,
M.H. Ter Horst-van Breukelen,
F.P. van Tulder (eindred.)**

Criminaliteit en rechtshandhaving 2000; ontwikkelingen en samenhangen

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001

Onderzoek en beleid, nr. 189 (nee)

Jungmann, N., E. Niemeijer, M.J. ter Voert

Van schuld naar schone lei; evaluatie Wet Schuldsanering natuurlijke personen

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001

Onderzoek en beleid, nr. 190 JA

Leuw, Ed., N.M. Mertens

Tussen recht en ruimte; eerste evaluatie van de tbs-wetgeving van 1997

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001

Onderzoek en beleid, nr. 191

**Huijbregts, G.L.A.M., F.P. van Tulder,
D.E.G. Moolenaar**

Model van justitiële jeugdvoorzieningen voor prognose van de capaciteit

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001

Onderzoek en beleid, nr. 192

Kruissink, M., C. Verwers

Het nieuwe jeugdstrafrecht; vijf jaar ervaring in de praktijk

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001

Onderzoek en beleid, nr. 193

Verrest, P.A.M.

Ter vergelijking: een studie naar het Franse vooronderzoek in strafzaken

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001

Onderzoek en beleid, nr. 194

Onderzoeksnotities

Beenackers, E.M.Th.

Effectiviteit van sanctieprogramma's: onderzoek naar interventies die werken; met name bij zeden- en geweldsdelinquenten en delinquenten met cognitieve tekorten; een literatuuronderzoek

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC
2001

Onderzoeksnotities, nr. 2001/1

**Heide, W. van der, D.E.G. Moolenaar,
F.P. van Tulder**

*Prognose van de sanctiecapaciteit 2000-
2005*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
2001

Onderzoeksnotities, nr. 2001/2

Kruissink, M., A.A.M. Essers

*Ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit:
periode 1980-1999*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
2001

Onderzoeksnotities , nr. 2001/3

Moolenaar, D.E.G.

*Tussen uitspraak en detentie; een ver-
klaring voor het verschil tussen twee
methoden om de behoefte aan sanctie-
capaciteit te meten*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
2001

Onderzoeksnotities, nr. 2001/4

Bernasco, W.

*Trajectvorming in en rond de justitiële
jeugdinstellingen*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
2001

Onderzoeksnotities, nr. 2001/5

Baas, N.J.

*Probleemouders, probleemkinderen? Een
literatuurstudie van transgenerationele
overdracht van problemen die tot kinder-
beschermingsmaatregelen (kunnen) leiden*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
2001

Onderzoeksnotities, nr. 2001/6

**Beke, B.M.W.A., W.J.M. de Haan,
G.J. Terlouw**

*Geweld verteld; daders, slachtoffers en
getuigen over 'geweld op straat'*

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
2001

Onderzoeksnotities, nr. 2001/7

**Smit, P.R., S. van der Zee, W. van der
Heide, F. Heide**

Moord en doodslag in 1998

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC,
2001

Onderzoeksnotities, nr. 2001/8

Extern uitbesteed onderzoek

Groenhuijsen, M.S., G. Knigge (red.)

*Het vooronderzoek in strafzaken; tweede
interimrapport onderzoeksproject straf-
vordering 2001*

Deventer, Gouda Quint, 2001

EWB-onderzoek 98.033

Groenhuijsen, M.S., G. Knigge (red.)

*Het onderzoek ter zitting; eerste interim-
rapport onderzoeksproject Strafvordering
2001*

Deventer, Gouda Quint, 2001

EWB-onderzoek 98.033

Klerks, P., C. van Meurs, M. Scholtes

*Particuliere recherche; werkwijzen en
informatiestromen*

Den Haag, ES&E, 2001

EWB-onderzoek 98.040

Handhaving Adviesgroep BV

*Strategie ontwikkeling door
handhavingsorganisaties*

Bloemendaal, Handhaving Adviesgroep
BV, 2001

EWB-onderzoek 98.063

Chin-A-Fat, B., M. Steketeer

Bemiddeling in uitvoering; evaluatie experimenten scheidings- en omgangs-bemiddeling

Utrecht, Verwey Jonker Instituut, Vrije Universiteit Amsterdam, 2001
EWB-onderzoek 98.064

Fahrenfort, M., J. Geerlof, W. Gelderloos, M. de Gier, e.a.

Evaluatie van de Koppelingswet; een onderzoek naar de effectiviteit, efficiëntie en legitimiteit van de Koppelingswet

Den Haag, B&A Groep Beleidsonderzoek & -Advies BV, 2001
EWB-onderzoek 98.095

Graaf, W. van de, H.P.M. van Haaster

Zolang kleur kleur heeft: ervaringen van klanten met de forensische psychiatrie

Amsterdam, Instituut voor gebruikersparticipatie en Beleid, 2001

EWB-onderzoek 98.123

Spapens, A.C., C.E. Hoogeveen, C.A.M. Pardoel

De reactie van de politie op huiselijk geweld: stand van zaken

Tilburg, IVA Tilburg, Instituut voor sociaal-wetenschappelijk beleidsonderzoek en advies, 2001

EWB-onderzoek 99.004

B&A Groep Beleidsonderzoek en -advies/Intomart

Politiemonitor bevolking; landelijke rapportage

Den Haag/Hilversum, B&A Groep Beleidsonderzoek en -advies/Intomart, 2001

EWB-onderzoek 99.020

Horn, J.E. van, R.A.R. Bullens,**Th.A.H. Doreleijers, M. Jäger**

Aard en omvang seksueel misbruik en prostitutie allochtone minderjarige jongens: een verkennend onderzoek

Amsterdam, FORA, Vrije Universiteit, 2001
EWB-rapport 99.024

Hoogeveen, C.E., C.A.M. Pardoel, A.C. Spapens

Naar een monitorinstrument bejegening van daders en verdachten in de strafrechtspiegeling; haalbaarheidsstudie

Tilburg, IVA, 2001

EWB-onderzoek 99.036

PricewaterhouseCoopers

Procesmatig werken als rode draad bij succesfactoren van 'best practice' parketten: resultaten van een onderzoek naar versnellingsmogelijkheden bij strafzaakbehandeling door het OM in de vervolgingsfase

Amsterdam, PricewaterhouseCoopers N.V., 2001

EWB-onderzoek 99.037

Böcker, A.G.M., L.E. de Groot-van Leeuwen

Klachten buiten de orde; de behandeling van klachten over advocaten via de Klachten- en geschillenregeling advocatuur

Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2001

EWB-onderzoek 99.071a

Laemers, M.T.A.B., P.C. Vergter, J.P.S. Fiselier

Evaluatie Penitentiaire beginselenwet en Penitentiaire maatregel

Nijmegen, ITS, 2001

EWB-onderzoek 99.083a

**Witte, R., V. Wijkhuijs, A. Kaouass,
M. Scholtes, S. Akkas**

*Effectief mobiel toezicht vreemdelingen:
eindrapportage*

Den Haag, Eysink, Smeets en Etman
(ES&E), 2001

EWB-onderzoek 99.098

Nassau, C. van, B. Bulder

Opsporing locaties verzocht; eindrapport

Leiden, Research voor Beleid, 2001

EWB-rapport 99.103

**Gier, A.A.J. de, M.L.P. van Houten,
I. Tappeiner, J.J. Vermeulen, e.a.**

De ketenbenadering in de Awb

Den Haag, Boom Juridische uitgevers,
2001

EWB-onderzoek 99.109a

**Aalders, M.V.C., M.N. Boeve,
W.G.A. Hazewindus, K.A.W.M. de
Jong, e.a.**

*De burger en de Awb; ervaringen van
repeat players met Awb-procedures*

Den Haag, Boom Juridische uitgevers,
2001

EWB-onderzoek 99.109b

**Valenteijn, J.E., H.E. Bröring,
A.J.G.M. van Montfort, L.J.A. Damen**
Beleidsregels

Den Haag, Boom Juridische Uitgevers,
2001

EWB-onderzoek 99.109c

**Zijlstra, S.E., L.J.J. Rogier, M.C. de
Voogd, H.M.L. Frons, M.V. van
Munster**

Mandaat en delegatie

Den Haag, Boom Juridische uitgevers,
2001

EWB-onderzoek 99.109d

**waard, B.W.N. de, A.J. Bok,
P.C. Gilhuis**

Rechtsvergelijking bestuursrechtspraak

Den Haag, Boom Juridische Uitgevers,
2001

EWB-onderzoek 99.109e

**Holtmaat, R., m.m.v. M.M. de Boer,
e.a.**

*Emancipatie-effectrapportage wijziging
basisstelsel huwelijksvermogensrecht*

Den Haag, Clara Wichmann Instituut/
WODC, 2001

EWB-onderzoek 99.124

**Alta, S., J. van Erp, A. Nienhuis,
S. Verberk, M. Verberk**

*Evaluatie van de regelgeving slachtoffer-
zorg; verslag van een onderzoek ter
evaluatie van de wet en regelgeving
Terwee*

Den Haag, B&A Groep Beleidsonder-
zoek & -advies BV, 200

EWB-onderzoek 99.135

Kool, R., M. Moerings

*De Wet Terwee; evaluatie van juridische
knelpunten*

Utrecht, Universiteit Utrecht, Willem
Pompe Instituut, 2001

EWB-onderzoek 99.135

KPMG Consulting

*Evaluatieonderzoek voogdijregeling
Antilliaanse jongeren; eindrapport*

Z.pl., KPMG Consulting, 2001

EWB-rapport 99.136

**Slot, N.W., A. Theunissen,
A.F.J. Esmeijer, Y. Duivenvoorden**

*909 zorgen: een onderzoek naar de
doelmatigheid van de ondertoezichtstelling*

Amsterdam, Vrije Universiteit Amsterdam,
2000

EWB-rapport 99.139a

Vogelvang, B.O., N. Boesveldt

*Maatregel...regelmaat? Reconstructie van
(het doorbreken van) transgenerationele*

overdracht van kindbeschermingsmaatregelen (medewerker)

Woerden, Adviesbureau Van Montfoort, 2001

EWB-rapport 99.139b

Schaap, C.D., A.B. Hoogenboom

't Neemt toe, men weet niet hoe.

Scenariostudie Financieel-economische criminaliteit 2010, van het Platform Criminaliteitsbeheersing

Den Haag, Koninklijke Vermande, 2001

EWB-onderzoek 99.141

Korf, D.J., M. van der Woude,

A. Benschop, T. Nabben

Coffeeshops, jeugd en toerisme

Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, 2001

EWB-onderzoek 99.147b

Niesink, R.J.M., M.P. Planije,

S. Rigter, J. Hoek, L. Mostert

THC-concentraties in wiet, nederviet en hasj in Nederlandse coffeeshops (2000-2001)

Utrecht, Trimbos-Instituut, 2001

EWB-onderzoek 99.154

Moor-van Vugt, A.J.C. de, W. Voermans, P. Eijlander, R.A.J. van Gestel, S. Prechal, I. de Leeuw

Kwaliteit uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid; een onderzoek naar de kwaliteit van de EG-regels en de gevolgen daarvan voor de uitvoering en handhaving binnen Nederland

Tilburg, Katholieke Universiteit Brabant, 2001

EWB-onderzoek 99.169

Vliet, J.A. van

Literatuuronderzoek 'TBS & GGZ'

Arnhem, Van Vliet Inter Aktief, 2001

EWB-onderzoek 99.174

Hoeve, M., J. Fair, B. Blijleven

Internationale vergelijking omgang met psychisch gestoorde delinquenten

Amsterdam, Vrije Universiteit Amsterdam (VU), 2001

EWB-onderzoek 99.175

Beckers, E., S. Noordam,

J.-W. Radstaak

Inzicht in de inzet en kosten van tolken en vertalers binnen de werkingssfeer van Justitie

Den Haag, PricewaterhouseCoopers, 2001

EWB-onderzoek 99.177

In 't Velt, C.J.E. R.J. van Treeck,

H.K.B. Fobler, W.Ph. Stol

Politie en milieuhandhaving

Apeldoorn, Nederlandse Politie Academie (NPA), 2001

EWB-onderzoek 99.179

Bieleman, B., P. Goeree

Coffeeshops in Nederland: aantallen en gemeentelijk beleid in 2000

Groningen, Intraval, 2001

EWB-onderzoek 99.184

Spapens, A.C., C.E. Hoogeveen, M. van Tits

Evaluatie van het model Jukebox 2: plausibiliteit van de variabelen en verklaringsrelaties in het model

Tilburg, IVA, 2001

EWB-onderzoek 01.043

Amersfoort, P. van, M. van Barlingen,

Y. van Heerwaarden, A. van Hoek,

G.-J. Slump; m.m.v. E. van Wenum-

Kroon, N. Schoof, H. Gelinck

Herziening Rechterlijke Organisatie 3e fas; onderzoek cijfermatige gegevens

Amsterdam, Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV, 2001

EWB-rapport 01.051

**Bos, J., E. Boiten, G. Preenen-de
Roij, M. Verberk**

Quick scan handhaving in het landelijk
gebied

Den Haag, B&A Groep Beleidsonderzoek &
-Advies, 2001

EWB-onderzoek 01.065

Bijlage 2

Wetenschappelijke artikelen 2001

Wetenschappelijke artikelen

Bijl, R.

De Delphimethode en de verkenning van de toekomst. In: *Algemene Rekenkamer. Forum Voorhout: Wisselwerking*
Den Haag, Algemene Rekenkamer, 2001, pp. 9-13

Boksem, A., C.H. de Kogel, E.A. Noorlander

Prikken of slikken? Een verkennend onderzoek naar de resultaten van acupunctuurbehandeling bij psychische en somatische klachten in een TBS-setting
Maandblad geestelijke volksgezondheid, jrg. 56, nr. 3, 2001, pp. 231-241

Bol, M.W.

Recensie van het boek 'Schuld en schaamte' door Ido Weijers
Pedagogiek, jrg. 21, nr. 4, 2001, pp. 372-374

Bol, M.W., C.C.J.H. Bijleveld

Longitudinaal jeugdonderzoek in Nederland. In: Loeber, R., N.W. Slot en J.A. Sergeant (red.), *Ernstige en geweld-dadige jeugddelinquentie*
Houten/Diegem, Bohn Stafleu Van Loghum, pp. 391-399

Brienen, M., E.H. Hoegen

Het Nederlandse slachtofferbeleid; een rechtsvergelijkend perspectief
Justitiële verkenningen, jrg. 27, nr. 3, 2001, pp. 43-57

Brienen, M., E.H. Hoegen

Victims and witnesses; a European overview

Trema, nr. 6, 2001, pp. 257-260

Bunt, G.H. van de, E.R. Kleemans

De WODC-monitor georganiseerde criminaliteit. In: H. Moerland & B. Rovers, *Criminaliteitsanalyse in Nederland*
Den Haag: Elsevier, 2001, pp. 263-276

Godfried, M., H. Oosterbeek, F.P. van Tulder

Adverse selection and the demand for supplementary dental insurance
De Economist, jrg. 149, nr. 2, 2001, pp. 177-190

Heide, W. van der, D.E.G. Moolenaar, F.P. van Tulder

Prognose sanctiecapaciteit 2000-2005; trends en achtergronden
Sancties, nr. 3, 2001, pp. 159-172

Kleemans, E.R.

Repeat burglary victimization; results of empirical research in the Netherlands. In: G. Farrell & K. Pease (eds.), Repeat Victimization, Crime Prevention Studies
Monsey, Criminal Justice Press, jrg. 12, 2001, pp. 53-68

Kleemans, E.R.

De rationele keuzebenadering. In: Lissenberg, E., S. van Ruller en R. van Swaaningen (red.), *Tegen de regels IV: een inleiding in de criminologie*
Ars Aequi Libri, Nijmegen, 2001, pp. 139-153

Kleemans, E.R.

Wapenhandel; terra incognita?
Tijdschrift voor Criminologie, jrg. 43, nr.1, 2001, pp. 25-26

- Kortenhorst, P.C., P.A.M. Verrest,**
De magistrat de liaison; pionier in de
internationale samenwerking
Justitiële verkenningen, jrg. 27, nr. 2, 2001,
pp. 56-67
- Nelen, J.M.**
Modellen voor evaluatie van opsporings-
onderzoek. In: H. Moerland, B. Rovers
(red.), *Criminaliteitsanalyse in Nederland*
Den Haag, Elsevier, 2001.
- Niemeijer, E., P. Meesters**
Criminaliteitsbeeldanalyse: problemen en
mogelijkheden. In: Hans Moerland en
Ben Rovers (red.), *Criminaliteitsanalyse in
Nederland*
Den Haag, Elsevier, 2000, pp. 293-308
(verschenen in 2001)
- Ras, M, F.P. van Tulder**
Eigen betalingen en medische con-
sumptie
*Tijdschrift voor Gezondheidswetenschap-
pen*, jrg. 79, nr. 3, 2001, pp. 162-169
Schuldsanering, jrg. 3, nr. 3, 2001, pp. 1-4
- Smit, P.R., C.C.J.H. Bijleveld, S. van
der Zee**
Over de empirische onderbouwing van
moord en doodslag typologieën
Tijdschrift voor Criminologie, jrg. 43, nr. 3,
2001, pp. 260-274
- Smit, P.R., C.C.J.H. Bijleveld, S. van
der Zee**
Homicide in the Netherlands; An
exploratory study of the 1998; cases
Homicide Studies, jrg. 5, nr.4, 2001,
pp. 293-310
- Voert, M.J. ter, E. Niemeijer,
N. Jungmann**
Van schuld naar schone lei; de Wsnp
geëvalueerd
Schuldsanering, nr. 3, 2001, pp. 1-4

Bijlage 3

Overige publicaties 2001

Overige publicaties

Aronowitz, A.A., G.J. Terlouw

VVV tegen mensensmokkel en mensenhandel

SEC: kwartaalblad over samenleving en criminaliteitspreventie, jrg. 15, nr. 2, 2001, pp. 12-14

Baas, N.J.

Zo vader, zo zoon? De overdracht van crimineel gedrag van generatie op generatie

SEC: kwartaalblad over samenleving en criminaliteitspreventie, jrg. 15, nr. 5, 2001, pp. 7-10

Bol, M.W.

Eerste editie Communities that Care-gids 0/25, jrg. 6, nr. 5, 2001, pp. 44-45

Bol, M.W.

Risico's in ontwikkeling; een voorstel voor onderzoek naar de ontwikkeling van ernstig probleemgedrag bij kinderen en jeugdigen in Nederland (samen met H.G. van de Bunt, C.C.J.H. Bijleveld, Th.A.H. Doreleijers, H. Heiner, W. Koops., R. Loeber en C. Schuengel)

Brochure van 12 juni 2001, Den Haag

Daalder, A.L. , T. Eijken, M. Merx, C. Schreuder

Nederland veiliger, maar burger kritischer

SEC: kwartaalblad over samenleving en criminaliteitspreventie, jrg. 15, nr 3, 2001, pp. 5-7

Eshuis, R.J.J.

WODC nuanceert NVVR

Trema, nr. 2, 2001, p. 73

Have, M. ten, R. Bijl, Camp, K. van der

Behoeft en bereik; kwantitatieve verkenning van de geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg in Oostelijk Zuid-Limburg, 1996-2010

Utrecht, Trimbos-instituut, 2001

Klijn, A., H. Weyers

Rechter houdt vinger in de pap bij euthanasie

Trouw, rubriek Podium, 22-2-2001

Klijn, A.

Begrip voor de bange arts

Trouw, rubriek Podium 20-6-2001

Kruissink, M., A. Essers

Ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit; toename van jeugdgeweld; feit of fictie 1980-1999

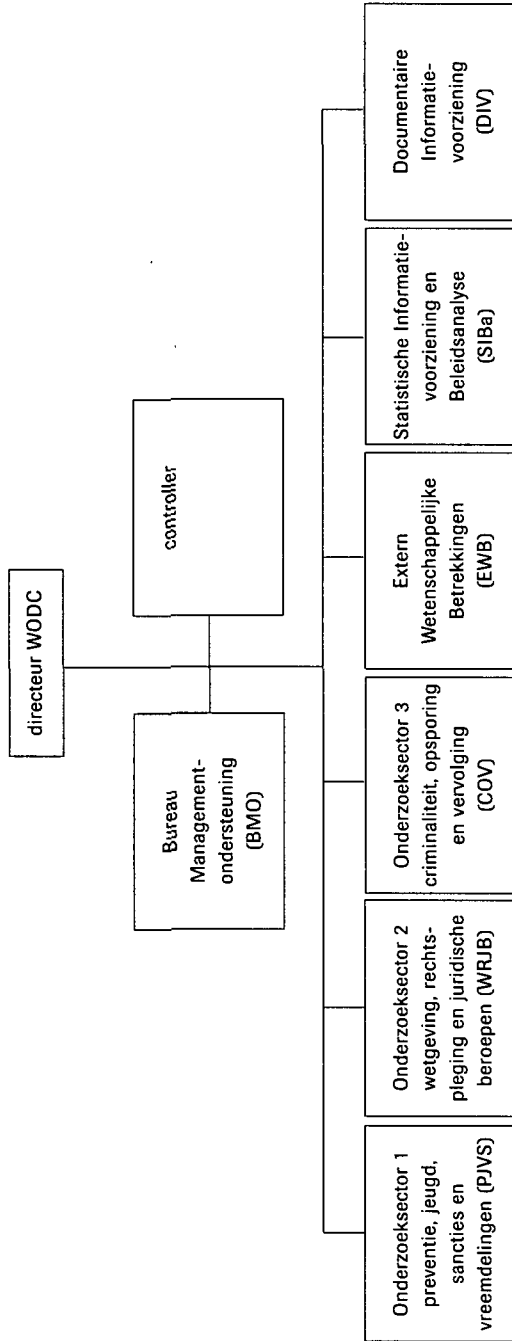
SEC: kwartaalblad over samenleving en criminaliteitspreventie, jrg. 15, nr. 3, 2001, pp. 16-18

Panhuis, P. van, R.F. Meijer

De top-5% van actiefste criminelen in Nederland

SEC: kwartaalblad over samenleving en criminaliteitspreventie, jrg. 15, nr. 1, 2001, pp. 5-8

Organogram WODC

Colofon

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC)

Het onderzoekcentrum van het Ministerie van Justitie

Bezoekadres

Koninginnegracht 19, Den Haag

Postadres

Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

Algemeen secretariaat

Telefoon (070) 370 6561

Fax (070) 370 7948

E-mail: wodc@minjus.nl

WODC-Informatiedesk (voor statistische en documentaire informatie)

Telefoon (070) 370 6553 (werkdagen van 09.00-13.00 uur)

Fax (070) 370 7948

E-mail: wodc-informatiedesk@minjus.nl

Bibliotheek/Uitleenbureau

telefoon 070 370 6554 (administratie)

Geopend op werkdagen van 09.00-15.00 uur. Bezoek uitsluitend op afspraak

WODC op Internet

<http://www.wodc.nl>

Samenvattingen van onderzoeksrapporten, het onderzoekprogramma van Justitie en inhoudsopgaven en samenvattingen van de artikelen in het WODC-tijdschrift Justitiële verkenningen